

Juli

Laatst was ik op het Dwingelderveld, een van Drentes Nationale Parken. Het is niet groot, maar er valt veel te zien. Kraanvogels! En de Bonte Vliegenvangers, waar we speciaal voor waren gekomen, vlogen ons om de oren. Het gevoel be kroop me, en niet voor het eerst: "Wat is er nog veel moois in Nederland, het gaat goed met de natuurbescherming."

Naïeve gedachte... Zeker, je ziet veel moois, maar je ziet nu eenmaal niet wat verdwenen is. En evenmin zie je, als leek, het sluipende bederf van gif, overbemesting en ontwatering. Kenners echter weten: de natuur in Nederland, de bodem en de biodiversiteit, ook die in de beschermde gebieden, holt nog steeds achteruit.

Onlangs schreef de Wageningse ecooloog Patrick Jansen in dagblad Trouw: "Het ziet er allemaal nog groen uit, maar deze natuurgebieden zijn doodziek." Grote boosdoener is de stikstofdepositie. Die "verknalt natuurgebieden", aldus Jansen. De Raad van State heeft onlangs de regering op de vingers getikt over haar schertsbeleid in deze kwestie.

Je zou er somber en pessimistisch van worden: de kaalslag houdt niet op, ondanks alles wat we inmiddels weten over de verloedering van de planeet en de gevolgen daarvan. En hoe lang is dit niet al gaande?

Die aantasting van je gemoedsrust en van je vertrouwen in de toekomst, dat was iets waar Jac. P. Thijssse, wiens verjaardag we op 25 juli vieren, niet van wilde weten. Hij was een man die zijn natuurliefde, enthousiasme, optimisme, zijn onvermoeibare productiviteit en zijn tomeloze inzet door niets en niemand liet bederven, en daardoor grote successen boekte als natuurbeschermer. Althans, zo wil de mythe het.

Thijssses devies luidde: "Onbekommerd". Het prijkte op zijn ex-libris en op zijn briefpapier en het lijkt de mythe te bevestigen. Maar sta er even bij stil: wie wérkelijk onbekommerd is, heeft daar niet eens weet van, per definitie niet, die gaat door het leven als een soort Wammes Waggel of Tom Bombadil, in zalige onschuld. Zo iemand leeft zoals Matteüs 6 ons voorhoudt: "Bekommer je niet om de dag van morgen, want de dag van morgen zorgt wel voor zichzelf".

Nee, wie onbekommerdheid nastreeft, is het juist níet. Thijssses devies moeten we maar opvatten als een tot zichzelf gerichte vermaning: "Laat je niet bedrukken! Nooit bij de pakken neerzitten!" Kennelijk had hij dat nodig.

Het viel in de praktijk niet mee.

Lees bijvoorbeeld in het Verkade-album "Onze grote rivieren" (1938) hoe hij het oprukken van de Rotterdamse haven beschrijft, en het bekneld raken van het legendarische natuurgebied De Beer. Hij bezingt "het geweldig menselijk bedrijf" van de zich uitbreidende haven: "meer dan tienduizend schepen per jaar (...), maar we kunnen er dubbel zoveel hebben", terwijl "De Beer is ondergebracht in een Stichting, met bestemming als natuurmonument". Geen vuiltje aan de lucht, lijkt hij te suggereren. IJdele hoop, weten we nu. Tegen beter weten in?

In hetzelfde boek staat hij ook even stil bij de Sint Pietersberg, het natuurmonument dat kort daarvoor aan de ENCI ten prooi was gevallen. "Men moet niet denken, dat Maastricht nu met dien Pietersberg alles heeft verloren." En: "De cementindustrie heeft toch haar goede zijde."

Kunnen we dit nog "onbekommerd" noemen, of is het defaitisme? Of was het domweg pragmatisch, onvermijdelijk in de economisch zware jaren '30?

In haar standaardwerk over de Verkade-albums, "Natuurlijk Verkade", schrijft Marga Coesèl: "Het begrip dat Thijssse toonde voor de eisen van de tijd, voor de opkomst van industrie ten koste van natuur en landschap, draagt in "Onze grote rivieren" een enigszins geforceerd karakter (...) Je vraagt

je af of Thijssse zelf al niet twijfelde of De Beer wel behouden zou blijven. Zijn verhaal hierover heeft iets weg van een bezwering.”

Hoe kon het ook anders? Gedurende Thijsses leven, 1865 –1945, bleef in Nederland geen steen op de andere, letterlijk en figuurlijk. (Lees de boeken van Auke van der Woud, ze schetsen een verbluffend beeld van hoe ons land toen veranderde.) Alles werd anders. Veel veranderde ten goede.

Maar terwijl Thijssse zich inspande voor het behoud van de natuur, liet de moloch van de modernisering er weinig van over. Het ergste maakte hij trouwens niet eens mee, dat kwam later. Al die tijd bleef hij de grote natuurbeschermer, de man die zijn landgenoten de ogen opende voor de schatten die ze bezaten en de zorg die dat bezit vereist. De negentiende-eeuwer ook, die uitdroeg dat de kennismaking met de natuur betere mensen van ons maakt; hij sprak in dat verband van “veredelend genieten” en hij had gelijk.

Hij bleef vertrouwen in een toekomst voor de Nederlandse natuur en desnoods, zo vermoed ik, deed hij maar alsof, wat hem in staat stelde de goede strijd te kunnen blijven strijden. Hij zwom tegen de stroom in en liet zich niet klein krijgen.

Laten we op 25 juli niet vergeten de vlag uit te steken voor deze optimist-uit-berekening, deze pionier. Ons voorbeeld!

Tijdens de bezetting, toen het duingebied door de Duitsers was afgesloten, noteerde hij op een zelfgetekende kaart van de Kennemerduinen - uit het hoofd! - alle kostbaarheden die hij daar ooit had ontdekt en nog steeds wist te vinden. Alhoewel, de bezetter bouwde er intussen bunkers en legde oefenterreinen aan en Thijssse, allesbehalve onbekommerd, maakte zich grote zorgen om de dag van morgen, het naoorlogse herstel.

Sinds kort kunt u de kaart bewonderen in ons instructielokaal, netjes ingelijst. Een ontroerend erfstuk.

Zonder zijn inspanningen was er ongetwijfeld nog veel meer natuur verloren gegaan. Daar kunnen we hem niet dankbaar genoeg voor zijn. Hij is, in de woorden van Marga Coesèl, “de beste ambassadeur van de natuurbescherming die Nederland ooit heeft gehad.”

Vergeet de mythe. Eer de man.

Rob van Dam